Procesvoorstel ‘Analyse status en implementatie KC 3.0 in Zuid-Limburg’

1. Wat is de situatie

De Kwaliteitscriteria 3.0 voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) zijn per 1 januari 2025 landelijk vastgesteld en gelden sindsdien als de actuele norm binnen het VTH-stelsel onder de Omgevingswet. Juridisch gezien hebben deze criteria op dit moment een gedifferentieerde status, afhankelijk van het type taak en de wijze van uitvoering.

Voor het basistakenpakket dat door omgevingsdiensten wordt uitgevoerd, is sprake van een duidelijke wettelijke verankering. De Omgevingswet verplicht gemeenten en provincies om via een verordening kwaliteitseisen te stellen aan de uitvoering van deze taken. Daarmee zijn de kwaliteitscriteria, en dus inmiddels de 3.0 versie, voor het basistakenpakket feitelijk verplicht. In juridische zin geldt hier weinig ruimte voor vrijblijvendheid.

Voor de zogenoemde thuistaken, ofwel *plustaken*, (VTH-taken die gemeenten zelf uitvoeren) ligt dit anders. Daar geldt geen expliciete wettelijke plicht om alle onderdelen van KC 3.0 onverkort toe te passen. De wet hanteert hier een zorgplicht: gemeenten moeten aantonen dat zij de kwaliteit van uitvoering voldoende borgen. In beleidsstukken en verordeningen in Zuid-Limburg wordt dit wisselend ingevuld.

Ontwikkelrichting

Hoewel de juridische situatie voor thuistaken op dit moment nog niet dwingend is, wijzen vrijwel alle signalen op een stringentere toepassing van de criteria voor de thuis- / plustaken.

Ten eerste neemt de bestuurlijke en toezichthoudende druk toe. Provincies scherpen hun rol als toezichthouder op het VTH-stelsel aan en maken vaker expliciet gebruik van audits, zelfevaluaties en gesprekken over kritieke massa, deskundigheid en continuïteit. KC 3.0 fungeert daarbij steeds vaker als referentiekader, ook waar dat formeel nog niet wettelijk is voorgeschreven. Ook vanuit het Rijk is er toenemende aandacht voor de mate waarin lokale overheden voldoen aan de criteria. De belangrijkste ontwikkeling is wellicht het gegeven dat VNG/IPO afgesproken hebben dat de KC 3.0 voor *alle* taken gaan gelden. Dit is geeffectueerd in een nieuwe modelverordening waarbij de KC van toepassing worden verklaard op *alle* taken (dus zowel basis- als plustaken). De VNG heeft ook een zelfevaluatietool ontwikkeld voor gemeenten om te toetsen waar ze staan.

Ten tweede is sprake van een duidelijke beweging richting uniformering en professionalisering. De introductie van KC 3.0, inclusief aangescherpte competentieprofielen en eisen aan borging, maakt het lastiger om grote verschillen tussen gemeenten (en een OD) te blijven rechtvaardigen. De “pas toe of leg uit”-benadering blijft bestaan, maar het maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor structurele afwijkingen zonder stevige onderbouwing neemt af.

Ten derde groeit de juridische kwetsbaarheid van gemeenten die aantoonbaar onder het kwaliteitsniveau blijven. In bezwaar- en beroepsprocedures, maar ook in interbestuurlijk toezicht, wordt kwaliteit van uitvoering steeds relevanter. KC 3.0 ontwikkelt zich daarmee van richtsnoer naar feitelijke norm, ook zonder aanvullende wetgeving.

Tot slot is aannemelijk dat in komende jaren verordeningen, uitvoeringsprogramma's en regionale afspraken in Zuid-Limburg explicieter zullen worden geactualiseerd naar KC 3.0. Daarmee verschuift de situatie van impliciete verwijzing naar expliciete toepassing.

2. Wat is de vraag van het Bestuur

Los van bovenstaande ontwikkeling geldt dat het DB met enige teleurstelling kennis heeft genomen van de uitkomsten van het traject *'bedrijfsplan plustaken'.* Hieruit is namelijk gebleken dat gemeenten niet tot nauwelijks plustaken aanvullend inbrengen bij de ODZL. Dit roep tegelijkertijd de vraag op, in het licht van de ontwikkelingen rondom de KC, of deze plus-/thuistaken robuust worden uitgevoerd en daarmee milieurisico's geminimaliseerd.

Gegeven de bovenstaande situatie heeft het DB de opdracht gegeven aan de ODZL om te komen tot een procesvoorstel welke in de eerstvolgende vergadering van het Algemeen Bestuur voorgelegd kan worden om bij alle deelnemers inzicht te krijgen in de effecten van deze aanscherping van de KC op organisatorisch niveau.

3. Hoe pakken we het aan

We kiezen voor een fasegewijze aanpak. Dit geeft helderheid en voorspelbaarheid. Let wel; voor gemeenten die op dit moment reeds alle plustaken hebben ingebracht geldt dat onderstaande fase niet of gedeeltelijk doorlopen hoeven te worden.

- **Fase 1 – Kaderstelling en duiding KC 3.0 voor thuistaken**

In de eerste fase wordt in kaart gebracht welke eisen de Kwaliteitscriteria 3.0 stellen aan de betreffende 'thuis'taken van de Zuid-Limburgse gemeenten. Hierbij wordt expliciet onderscheid gemaakt tussen:

- formeel wettelijk verplichte onderdelen;
- normerende onderdelen (best practice / pas toe of leg uit);
- onderdelen die vooral richtinggevend zijn voor professionaliteit, deskundigheid en borging.

In deze fase wordt eveneens contact gezocht met de VNG. Zij hebben namelijk meerdere trajecten lopen omtrent het implementeren en borgen van de KC bij gemeenten. Denk bijvoorbeeld aan de zelfevaluatietool.
Het resultaat van deze fase is een overzichtelijk kader waarin per relevant thema (o.a. capaciteit, deskundigheid, continuïteit, procesborging) is beschreven wat KC 3.0 verwacht.

- **Fase 2 – Inventarisatie en dialoog met gemeenten**

In de tweede fase wordt met de gemeenten ambtelijk in gesprek gegaan over de huidige wijze waarop zij invulling geven aan de uitvoering van VTH-thuistaken. Doel is om:

- inzicht te krijgen in de feitelijke organisatie, capaciteit en deskundigheid;
- te verkennen hoe gemeenten zelf de borging van kwaliteit hebben ingericht;
- gezamenlijk te reflecteren op de mate waarin dit aansluit bij de eisen en verwachtingen uit KC 3.0.

Deze fase heeft nadrukkelijk het karakter van een verkennende en lerende dialoog, niet van toetsing of beoordeling.

- **Fase 3 – Notitie van bevindingen en duiding**

De derde fase bestaat uit het opstellen van een notitie van bevindingen. Hierin worden:

- de belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen huidige praktijk en KC 3.0 geschetst;
- aandachtspunten en risico's benoemd;
- mogelijke ontwikkelrichtingen en keuzemogelijkheden voor gemeenten geduid;
- Een duiding van de betekenis voor gemeenten wanneer een of meerdere taken in de toekomst door de ODZL worden uitgevoerd.

De notitie bevat geen normerend oordeel, maar biedt een feitelijke en onderbouwde basis voor bestuurlijke afwegingen over vervolgstappen, positionering en eventuele gezamenlijke ontwikkelsporen.

4. Wat zijn de kosten

De ODZL wil dit traject uit laten voeren door een onafhankelijke externe projectleider. Op basis van een expertmatige inschatting, welke is getoetst bij een van onze leveranciers, geldt dat de benodigde capaciteit om en nabij de 16 werkdagen bedraagt. Daarmee komt de indicatieve inschatting van de kosten op €25.000.